

magas pedagógiai kultúrával rendelkező, vagy a két, sőt három műszakban dolgozó családok körülményeivel? Általában a napközinek, de különösen az egésznapos iskolának, azaz az *iskola-otthonnak az a célja, hogy a legjobb családi körülmények által biztosított lehetőségeknél is pedagógiai szempontból többet adjon a gyermekeknek.* (Szakavatott pedagógusok felügyelete mellett az önálló tanulás megoldása, szabad idő kulturált eltöltése, adottságok kibontakoztatása, mindez a közösségi nevelés létkörében stb.)

2. Nem értünk egyet az ismertetőnek azzal a megjegyzésével, hogy „sok szülő szívesen le is mond a gyermek otthoni neveléséről”. Nem az a széles körű társadalmi igény, hogy a gyermekeket valamiféle bentlakásos intézményben, a szülői nevelés létköréből kiszakítva neveljük, ezzel a szülők túlnyomó többsége nem is értene egyet. Az iskolában folyó egésznapos nevelés bármiféle formája, ezen belül az iskola-otthon különösen arra törekszik, hogy a napközit igénylő gyermekek számára az iskolában töltött időt eredményesebbé, hasznosabbá és ugyanakkor kellemesebbé, változatosabbá tegye.

3. A recenzió a következőket írja: „... arra a kérdésre nem ad feleletet a dolgozat, hogy pótolja-e a napközi a családi otthont, annak létkörét, bensőségességét stb.?”

Válaszképpen a tanulmányból idézném — minden további kommentár nélkül — a következőket:

„A tanuló 8—17 óráig szakképzett pedagógusok irányítása és felügyelete mellett tanul és tölti szabad idejét. Délután 5 órakor úgy megy haza, hogy házi feladata nincs. Úgy hisszük, nem kell észleteznünk e tény jelentőségét még azoknál a családoknál sem, ahol rendszeresen és helyesen foglalkoznak a tanulóval, munkájának számonkérésével, ellenőrzésével, de különösen nem azoknak a családoknak az esetében, ahol különböző körülmények miatt az ellenőrzés csak rendszeretlen, vagy egyáltalán nincs.

A gyermek egyéniségének alakulása, de a családi közösség szempontjából is nagy jelentőségű, ha az iskolából hazatérve a gyermek iskolai gondoktól, tanulmányi kötelezettségektől mentesen vehet részt a család életében, munkájában, szórakozásaiban. Az új típusú egésznapos iskola a családi nevelésnek sem kötelezettségét, sem felelőségét nem veszi át a szülőktől. Ez nem is célja. *Az egésznapos iskola — mint már említettük — nem a családi nevelés helyettesítője, hanem annak minél jobb kiegészítője kíván lenni.*” (A tanulmánykötet 117. oldalán.)

Kiegészítésként megjegyezni kívánjuk, hogy a tanulmány kézírata 1969 januárjában került a nyomdába. Azóta az egésznapos iskola (mely az alsó tagozatban már sok helyen elterjedt forma lett), az *iskola-otthon* nevet vette fel. Ezzel a névvel is kifejezésre kívánjuk juttatni azt a törekvésünket, hogy az iskola azoknak a gyermekeknek, akik „kénytelenek” reggel 8-tól délután 5-ig az iskolában tölteni az időt, ne csak „iskolát”, hanem valóban otthont is jelentsen.

RÓZSA ÉVA (Szeged)

BESZÉDMŰVELÉS

A Tanítóképző Intézetek Tudományos Közleményeit ismertette a Magyar Pedagógia 70/4. számában DEÁK GÁBOR. A kötetben olvasható „*Beszédtechnika a tanítóképzésben*” című tanulmányomból — e recenzió tanúsága szerint — arra következtetett, hogy a tanítóképzésben az idősebb pedagógusnemzedék előtt jól ismert *fonomimika* pótlására vezették be újabban a beszédművelést, mint tantárgyat.

Említett dolgozatomban egy több évig tartó kísérlet tapasztalatait tettem közzé, és javasoltam, hogy a tanítóképző intézetekben tegyék kötelező tárggyá a beszédtechnikát, mivel a beszéd egyik legfontosabb eszköze az oktató—nevelő tevékenységnek. Javaslatomat az MM Pedagógusképző Osztálya magáévá tette; megfelelő előkészítés után már az 1970/71-es tanévben megkezdhető a beszédoktatás a Pedagógusképző Osztály irányítása alá tartozó valamennyi óvónő- és tanítóképző intézetben, valamint a tanárképző főiskolákon. Az utóbbiakban nemcsak a nyelvszakosok részesülnek ilyen képzésben, hanem minden szak valamennyi tanárjelöltje is. Így a közeli jövőben elérjük, hogy az alsó fokú oktatási intézményekben egyetlen kezdő nevelő sem nélkülözi a beszédtechnikai ismereteket és gyakorlatot.

Az új tantárgy neve: *beszédművelés* lett, mert nem pusztán beszédtechnikai ismereteket nyújt, hanem a beszéd helyességének tudnivalóiba is bevezeti a hallgatókat. Tárgyunkat az óvónőképzőkben egy féléven át heti 2 órában tanulják; a tanítóképzőkben és a tanárképző főiskolákon két féléven át heti 1 órában oktatják. A féléveket aláírással, illetve gyakorlati jeggyel zárjuk.

A beszédművelés programja egységes:

*A beszédművelés helye és jelentősége a nevelőképzésben;
A légzés; A hangadás, a hangzás; Beszéljünk hangzósan!
A magánhangzók képzése; A mássalhangzók képzése;*

*A hangkapcsolatok kiejtése; A hangképzési bázis;
A hangfekvés, a hangmagasság; A hangsúly és a szünet;
A hangjelzés vagy dallam; A beszédtempó és ritmus;
A hangerő és a hangszín;
Az egyéni beszédstílus kialakítása;
Hogyan olvassunk föl? Előkészület szövegek bemutatására;
A beszéd- és írásmű tartalmi, szerkesztésbeli és megfogalmazási tudnivalói;
A beszédhibák.*

Követelménycinket is egységessé teszi a tanterv:
*Hangzós; a középhangsávnak megfelelő magasságú; köznyelvi dallamú;
nyugodt tempójú; ritmikus; nem túlságosan nagy hangerejű;
tiszta hangszínű; nem agyonhangsúlyozott és széttördelt;
az értelmi és érzelmi indítású modulációkkal változatosá tett;
a hangkapcsolatokat választékosan kiejtő beszéd.*

A fenti követelmények elérését biztosítja a program alapján megjelentetett *egységes jegyzet*. Ez tömören összefoglalja a hangtani és fiziológiai ismereteket, és változatos példatárat is tartalmaz a készségfejlesztés céljaira. A helyes és szép beszéd elsajátítását a jegyzeten kívül *két hangszalag* is segíti. Ezek valamennyi intézetnek rendelkezésére állanak. Az óvónő-, tanító- és tanárképzők *fokozatosan kiépítik saját nyelvi, illetve anyanyelvi laboratóriumukat*.

Nagy jelentőségű a *beszédalkalmassági vizsga*, amelyet már több esztendeje tartanak az óvónő- és tanítóképző intézetekben a felvételre jelentkezők számára. Ennek révén csak ép hangképzésű és beszédű jelöltek kerülnek intézeteinkbe.

Az elmondottakból kiviláglik, hogy a *beszédművelés társadalmi méreteiben szolgálja az anyanyelvi műveltség ügyét*. A beszédtechnikában és a megfogalmazásban jártas nevelők ugyanis megkönnyítik az ismeretek megértését és elsajátítását, és hangélményekkel is gazdagítják a tanulók érzelmi világát.

Többről van itt tehát szó, mint a fonomimika helyettesítéséről, ahogy a recenzens véli. Az oktató—nevelő tevékenység egészének kulcsát akarták megtalálni azok, akik ennek az új tárgynak a megszervezésében és bevezetésében az ügyhöz méltó igyekezettel és egyetértéssel részt vállaltak. A magyar nevelőképzés történetében első alkalommal folyik szervezett és a társadalmi várakozásnak megfelelő beszédoktatás.

HERNÁDI SÁNDOR (Budapest)

TÖRÉS

A Magyar Pedagógia legutóbbi számának tanulmányai plasztikusan ábrázolták a fejlődésnek azt az erőteljesen és törvényszerűen érvényesülő fősodratát, amely a 17. század tudományos-technikai forradalmától a jelenkor technikai-tudományos forradalmán át a jövőbe vezet. JOSEF POLISENSKY professzor magvas tanulmánya („Társadalmi és tudományos forradalmak a 17. században”), a COMENIUS-féle Consultatio-részletek „a világ megjobbításáról”, illetőleg ERDEY-GRÚZ TIBOR a jelen és a jövő — kiszámítható, ugyanakkor elképesztő — perspektíváit felvázoló nagyszabású tanulmánya („A tudományos-technikai forradalom és a nevelés”), bár bizonyára a véletlenszerűen egybeeső két alkalom, az V. Magyar Nevelésügyi Kongresszus és a Comenius-évforduló jóvoltából került egymás mellé, mégis igen jól összekapcsolódtak: az olvasó számára egységes képet nyújtottak a tudomány és a technika kikerülhetetlen fejlődéséről, s benne a nevelés szerepéről.

Ez — a múltból a jelenen át a jövőbe tartó — ragyogó tudományos-technikai fejlődés-ív azonban egy helyen mintha megtört volna. Ugyanennek a számnak az utolsó oldalán ezt olvasom: „E szám szerkesztési munkálatai befejeződtek 1970. október 26-án.” A posta viszont ugyanezt a számot csak 1971. április 5-én kézbesítette könyvtárunknak. Majdnem hat hónap, majdnem fél esztendő kell tehát jelenleg egy száz oldalas füzet nyomdai előállításához! És nem is egy tized-huszadrangú egylet, hanem az ország legelső tudományos testületének, a Magyar Tudományos Akadémiának kiadványáról van szó! Az akadémiai folyóiratoknál, szinte kivétel nélkül minden esetben, ilyen beláthatatlanul hosszú egy-egy szám nyomdai átfutásának ideje. Fejlődésről itt, ebben az esetben, tehát nem beszélhetünk. Vajon miért nem?

MAGYAR ISTVÁN (Szeged)